

Пројекат:

Подршка школи након спољашњег вредновања

Тема 3.

РЕФЛЕКСИВНА ПРАКСА

Рефлексивна пракса је...

РЕФЛЕКСИВНА ПРАКСА

Процес у коме наставник непрестано преиспитује сопствени приступ настави тј. процес **самопосматрања, самоевалуације и саморегулације**.

Наставника који промишља о својој пракси одликује:

- тенденција ка **континуираном** самоанализирању и самопраћењу;
- осетљивост за сагледавање ситуације из **различитих углова**;
- трагање за елементима **добре праксе**;
- отвореност да **испробав**а другачије начине рада од устаљених;
- отвореност да **размењује искустава** са колегама;
- спремност да на лицу места **промени план** у зависности од начина на који ученици реагују током часа;
- спремност да **анализира уверења** на којима се темеље његови свакодневни поступци.

Зашто је рефлексивна важна?

- преиспитивање сопственог рада чини наставника **активним креатором** наставе и учења
- рефлексивна представља **први корак у ланцу размене** професионалних искустава наставника
- квалитетни **увиди** у сопствено искуство и искуство колега могу наставницима помоћи да учине своје **деловање ефикаснијим и ефективнијим**
- размена искустава између колега и испробавање различитих начина рада чине наставнике **искуснијим, а њихов посао изазовнијим, динамичнијим** и разноврснијим
- преиспитивање чини **основу професионалне аутономије** наставника и омогућава наставнику да прати сопствени професионални развој
- Без рефлексивне нема промене и развоја

Који су могући облици прикупљања информација за рефлексију сопствене праксе, односно које су технике рефлексивне праксе?

Технике рефлексивне праксе

1. Размишљање о сопственом раду кроз одговарање на питања о различитим аспектима наставне праксе
2. Дневнички записи
3. Давање савета
4. Извођење акционих истраживања
5. Анализа снимљених часова
6. Дискутовање са ученицима
7. Присећање и анализа сопствених искустава из школе
8. Проучавање научне и стручне литературе о настави и учењу
9. Дељење искустава са колегама

1. Размишљање о сопственом раду кроз одговарање на питања о различитим аспектима наставне праксе

- Наставник може себи поставити различита питања о својој пракси. Најчешће су то питања: Шта радим? Зашто ово радим? Колико је то ефикасно? Како реагују ученици?
- Како могу да радим боље? Преиспитивање се може односити и на размишљање о томе како ученици уче предмет који им предајемо, о реакцијама и осећањима ученика и родитеља, о сопственим осећањима и сл.

2. Дневнички записи

- Вођење дневника подразумева да наставник редовно (нпр. једном недељно или у неком другом интервалу који одреди као оптималан) записује оно што је у највећој мери привукло његову пажњу током рада са ученицима. Бележење омогућава да се не заборави оно што је од значаја за наставников будући рад.

3. Давање савета

- Осмишљавање **савета за „замишљеног“ колегу** који има мање радног искуства у настави. Ова техника подразумева да наставник размисли о различитим аспектима свог рада које сматра кључним, као и о разлозима због којих их види као веома значајне.

4. Извођење акционих истраживања (1)

- У акционим истраживањима истраживач је истовремено и **учесник** процеса, његов **посматрач** и неко ко **настоји да промени процес који** истражује. Акциона истраживања најчешће трајно мењају средину у којој се изводе, јер се на основу разумевање сопствене праксе мења сама пракса.
- Ова истраживања омогућују да правимо **белешке о побољшањима**, о промењеним активностима и пракси, о промењеном начину описивања, објашњавања и оправдања праксе и обухватају записе о напредовању и самом остваривању акционог истраживања. Ово заправо пружа могућност новог, **непосредног и детаљног увида у процесе који леже у позадини одређених образовних исхода**, од постигнућа ученика до других важних индикатора који се обично мере у великим квантитативним студијама на репрезентативним узорцима.

4. Извођење акционих истраживања (2)

- Ове белешке као подаци о процесу се заснивају на фазама кроз које свако акционо истраживање мора да прође.
- **Прва фаза** је обично фаза **планирања акције** која се најчешће заснива на рефлексiji праксе која се ослања на одређене податке.
- Након ње следи фаза **деловања**, односно, остваривања плана.
- Следећа фаза је фаза **опажања**, односно **посматрања која се дешава током спровођења интервенције** и која је често основ за **самовредновање**, односно евалуацију акције.
- На крају, на основу нових прикупљених података следи **ревидирање постојећег плана акције**, односно, промене праксе.

5. Анализа снимљених часова

- Сагледавање сопственог рада *оком* посматрача.
- Одговор на питања: Коме се обраћам? Како прилазим ученицима? Колико говорим? О чему? Да ли су моје инструкције и објашњења јасни? Колико времена остављам ученицима за изношење идеја? Како одговарам на питања ученика, како коментаришем њихове идеје?

6. Дискутовање са ученицима

- Повратна информација о сопственом раду из перспективе ученика и одговор на питање како ученици виде оно што се дешава на часу.

7. Присећање и анализа сопствених искустава из школе

- Рефлексија о личним искуствима са наставницима помаже да се експлицирају вредности и ставови који се односе на образовање, а којим са наставник води у свом свакодневном раду и на основу којих формира сопствене образовно-васпитне стилове.

8. Проучавање научне и стручне литературе о настави и учењу

Може бити значајно из више разлога:

- (1) некада нам читање може помоћи **да именујемо делове сопственог искуства**, односно да боље разумемо оно што се дешава у учионици, услед чега можемо боље управљати тим аспектом наставе;
- (2) литература нам може омогућити увид у то шта је од онога што смо искусили **специфично** у односу на друге наставнике, а шта је **општије**, односно важи и за друге наставнике;
- (3) неки наставници осећају да им не би било угодно да са колегама дискутују о свим аспектима свог рада, тако да литература може бити ослонац који немају у колективу или алтернативно гледиште које им није доступно на другачији начин;
- (4) литература нас може подстаћи да у свој рад **уведемо промене**.

9. Дељење искустава са колегама

- Размена искустава са колегама може вишеструко да убрза професионални развој наставника. Не само тако што наставници могу да чују идеје које их привуку и које потом покушају да примене у свом раду већ и и на тај начин што размена мишљења може да их подстакне да сами осмисле нове начине рада са ученицима, или да увиде због чега је нешто што раде недовољно делотворно.

ВЕЖБА

Предности и мане коришћења
техника рефлексивне праксе
– рад у групама

Литература

- *Наставник као рефлексивни практичар - Примери добре праксе*
- <http://www.riznica.mpn.gov.rs/files/original/2d2371ec3cd3ed223e30e63b1f6fe2c2.pdf>
- *Наставници истраживачи рефлексивне инклузивне праксе*
- https://www.ceo.edu.rs/public/Nastavnici_refleksivni_istrazivaci_inkluzivne_obrazovne_prakse_1.pdf

ХОРИЗОНТАЛНО УЧЕЊЕ

Шта је од наведеног хоризонтално учење?

Стално стручно усавршавање остварује се активностима које предузима установа у оквиру својих развојних активности, и то:

- (1) извођењем угледних, односно огледних часова и активности са дискусијом и анализом;**
- (2) излагањем на састанцима стручних органа и тела које се односи на савладан програм стручног усавршавања или други облик стручног усавршавања ван установе, са обавезном анализом и дискусијом;**
- (3) приказом стручне књиге, приручника, дидактичког материјала, стручног чланка, истраживања, студијског путовања и стручне посете са обавезном анализом и дискусијом;**
- (4) учешћем у: истраживањима, пројектима образовно-васпитног карактера у установи, програмима од националног значаја у установи, међународним програмима, скуповима, семинарима и мрежама, програму огледа, раду модел центра.**

Хоризонтално учење у функцији самовредновања

- Два облика:
 - критички пријатељ.
 - праћење рада колега једнаких по позицији и образовању;
- Праћење рада колега једнаких по позицији и образовању је концепт хоризонталног самовредновања развијен у оквиру пројекта *Модернизација система средњег стручног образовања у Србији*;
- *Критички пријатељ* представљен је у приручнику насталом у пројекту *ИМПРЕС - Унапређивање предшколског васпитања и образовања у Србији*.

КРИТИЧКИ ПРИЈАТЕЉ

КРИТИЧКИ ПРИЈАТЕЉ

- **особа од поверења која пружа подршку и подстиче на преиспитивање;**
- **позива нас да сагледамо нешто из другачијег угла, износи своје гледиште које може бити другачије од нашег;**
- **његово деловање је важно за процес самовредновања, јер он делује као партнер, подржава, храбри, помаже и обезбеђује да се одвија процес самовредновања**

КРИТИЧКИ ПРИЈАТЕЉ

- може да ради са појединим наставником, мањим тимом или тимом за самоевалуацију на нивоу установе;
- то може бити неко из ваше установе, или неко ван установе, кога позивате да вам помогне у процесу самоевалуације;
- било би посебно корисно да сами запослени одреде врсту подршке и савета које би волели да добију од критичког пријатеља;
- критички пријатељ је неко с ким се осећате пријатно, пружа вам корисне повратне информације и коме можете да верујете.

Три питања за преиспитивање праксе

1. Каква је моја пракса (шта добро радим, а шта би требало да мењам)?
2. Како и на основу чега то знам?
3. Шта треба да урадим да би моја пракса била боља (ко и шта може да ми помогне, кога могу да консултујем, шта могу да урадим у датим околностима?)

ПРАЋЕЊЕ РАДА КОЛЕГА једнаких по позицији и образовању

Праћење рада колега једнаких по позицији и образовању

- процес кроз који стручњаци сличног статуса или позиције доносе **заједничке закључке** о квалитету рада и о **заједничким одговорностима** за побољшање
- представља средство којим се пракса установе може подвргнути критичком испитивању и **процесу евалуације** који **спровode колеге**, а који на првом месту проистиче из **извештаја о самовредновању установе**
- при представљању резултата праћења рада колега једнаких по образовању и позицији треба користити приступ усмерен на **решавање проблема и развој**

Смернице за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији

1. Особе које учествују у праћењу треба да раде једни са другима, а не да преиспитују једни друге.
2. Треба успоставити почетно **поверење и разумевање** пре активности праћења
3. Треба започети договором о **исходима**.
4. Особе које учествују у праћењу треба да имају **заједничко разумевање оквира квалитета и језика који користе**.
5. Треба усагласити: **сврху, циљ, област, критеријуме, процедуре, инструменте, кодекс понашања**.
6. Усмерити се на **снаге и слабости** које постоје унутар области која се вреднује.
7. Користити **питања** која **подстичу рефлексивну праксу**.

КОРАЦИ у праћењу рада колега једнаких по образовању и позицији

- Договор о заједничком раду и **израда кодекса** (ако у овом процесу учествује група наставника, одређивање координатора).
- Утврђивање **оквира праћења** (сврха, циљ, области, критеријуми, процедуре, инструменти) и протокола праћења.
- Утврђивање временске **динамике** (план међусобних посета и време за анализу).
- **Реализација посета** уз коришћење договорених процедура и инструмената.
- **Заједничка анализа** посећених часова.
- Издвајање и **сумирање јаких и слабих** страна посећених часова, дефинисање **препорука за побољшање и извештавање** о томе.

Кључни фактори успеха

- Поверење и вера у партнерски однос.
- Посвећеност и поузданост учесника.
- Јасни протоколи.
- Флексибилност и одзив учесника.
- Вештине и ставови особа задужених за праћење.
- Организациони капацитети и распоређивање ресурса.

Литература:

- **Приручник за праћење рад колега једнаких по позицији и образовању**
- <http://ceo.edu.rs/images/stories/documents/l.1%20Prirucnik%20za%20Opracenje%20rada%20kolega%20jednakh%20po%20obrazovanju%20i%20poziciji.pdf>
- **Водич за самовредновање у предшколским установама**
- <http://www.predskolci.rs/HTML/Literatura/Vodi-za-samovrednovanje-u-predkolskim-ustanovama.pdf>
- **Водич за самовредновање за установе у стручном образовању**
- <http://ceo.edu.rs/images/stories/OkvirSamovrednovanje/Vodic%20za%20samovrednovanje%20za%20ustanove%20u%20strucnom%20obrazovanju.pdf>